

más történetek

Robert Coover

Az út vége

Az országúton akadtam rá. Kiálltam a forgalomból, kiszálltam. Átvágtam az úton, egyenesen hozzá. Ott ült egy kopott mérföldkövön. Torzonborz szakállá sárgásszürke, szeme kifejezéstelen az út porától. Ruhája színe kivehetetlen. Penésszagot árasztott. Nem volt túl megnyerő látvány, de mit tehettem?

Egy darabig csak álltam előtte csípőre tett kézzel, de rám se hederített. Gondoltam, legalább feláll. De nem. Csizmám orrával port kavartam. A felszálló por beivódott a ruhájába. De ő csak bámult révetegen, üres tekintettel. Mint aki nincs magánál, gondoltam. Mindazonáltal kétségtelenül életben volt, mert időnként nagyokat sóhajtott. Fél felismerni, morfondíroztam. Akár így volt, akár nem, hasznos kiindulópontnak látszott a jelen pillanatban. Rekkenő hőség volt. A közlekedés zaját leszámítva semmi sem törte meg a csendet.

Megköszörültem a torkomat, előre léptem, szertartásosan elővettem a jegyzetömböt az ingzsebemből, és tüntetően rányomtam a ceruzát. Feltettem magamban, hogy megteszem a kötelességem, akár milyen kellemetlennek is bizonyul. Autók mentek el mellettünk. Az együttérző mosolyokat szívélyes fejbólintással nyugtáztam. A vándor formátlan, fekete kalapot viselt. A kalap lyukaiból mint aszott búzakévék meredeztek ki a sárgásszürke hajcsomók. Semmi kétség, hemzsegett a tetvektől. És még mindig nem akart rám nézni.

Végül leguggoltam, hogy az arcom egyvonalba essen a tekintetével. Lassan — úgy tűnt, fájdalmasan — rám szegeződött a tekintete. Nem tudom, miért, de úgy láttam, felvillant egy pillanatra. Éppúgy lehetett az oka öröm vagy bosszúság mint félelem. Csak a szeme villant fel, az arca kifejezéstelen, üres maradt. Nem volt az mosoly vagy valami olyasmi, ami körülírható, szikrányi felvillanás volt csupán. Azután újra kiüresedett a tekintete. Alig észrevehetően elfátyolosodott. És már nem nézett sehova. Nem tudom, hogy az érzékelés rövid pillanatában észrevette — e a jelvényemet. Reméltem, hogy igen, mert ez elejét vette volna a további félreértéseknek. De őszintén megvallva, kételkedtem benne. Messze jár, gondoltam.

A kígyó meg a róka

Egyszer egy kígyó oda-ment egy rókához, és azt mondta: "Azt hiszem, ismerjük egymást." "Én is azt hiszem" — felelte a róka. "Akkor — szólj a kígyó — adjon kölcsön egy kis pénzt." "Egy róka sose ad kölcsön" — válaszolta a ravasz állat, és iszkiri bevetette magát egy eperrel és tyukméz-zel telt mély völgybe. A kígyó már ott várt rá, s ördögien kacagott. A róka üvöltve kirántotta kését: "Majd megtanítalak én kesztyűbe dudálni!" — kiáltotta, és futásnak eredt. De szerencsétlenségére a kígyó gyorsabb volt. Egy jól irányzott ökölcsapással kupán vágta a rókát, s az ezer darabra tört. S közben szüntelen ordított: "Ne! Ne! Nem vagyok a lányod!"

Eugene Ionesco
A kopasz énekesnő

És bár az első feltevésem az volt, hogy fél felismerni, ami általában biztonságos kiindulópont, most előtörttek a kétségek. Lehet akár ellenézés, morfondíroztam, vagy harag — sőt *megvetés* is! És ami rám nem jellemző, ettől a gondolattól kicsúszott a lábam alól a talaj. Leültem a porba. Pehelykönnyűnek, gyökértelesen éreztem magam. Megnéztem a jegyzetömbömet. Üres! uramisten! *üres!* Sürgősen belefirkantottam valamit. Így! Most már nem is olyan rossz. Kezdtem összeszedni magam. Újra abból indultam ki, hogy fél tőlem. Nem volt nehéz. Feltápázkodtam, lesöpörtem a port a nadrágomról, aztán megint leguggoltam. Ezúttal magabiztosabban. A kötelesség, a helyes értelemben vett kötelesség, a legjobb tanító, szólalt meg bennem a katekizmusom. Majd megmutatom én neki.

Megkérdeztem, kicsoda, de nem kaptam választ. Hallgatását feljegyeztem a füzetembe. Leírtam az afónia szót, aztán kitöröltem. Igaz, megbizonyosodhattam volna a dolog felől a nyakizmok kitapintásával is, de már a gondolat is elborzasztott, hogy megérintsem azt az üreget a dohos szakáll mögött, és a kérdés egyébként sem volt túlzottan fontos. Eszembe jutott azonban egy másik lehetőség. Ha elő tudnék csalni belőle egy hangot, bármilyen hangot, az bizonyítaná, hogy a hangképző szervek épek. Ha mégsem sikerül, az természetesen nem jelenti azt, hogy néma, mindamellettt biztos voltam benne, hogy szóra tudom bírni, és pontot tehetek az ügy végére.

Levettem a vállamról a puskámat, és az orra alá nyomtam a csövet. Tekintete minden érdeklődés nélkül siklott végig a puska csövén, fel a mellemre, onnan pedig a határtalan semmibe. Megkérdeztem, mi a neve. Megkérdeztem, mi az elnök neve. Megkérdeztem, hogy hívnak engem. Emlékeztettem, mi vár rá, ha ellenszegül, és felhívtam a figyelmét korlátlan hatalmamra. Megkérdeztem, milyen nap van. Megkérdeztem, hol vagyunk. Hajthatatlan volt. Leengedtem a puska csövet, és mellbe vágtam. A cső belemélyedt a kabát vastag anyagába, valami roppant, de ő néma maradt. Egy hang se jött ki a torkán. Még a szeme se rebbent. Kezdtem dühbe gurulni. Nyugalmat erőltettem magamra. Az öregember azonban egyszerűen nem volt hajlandó rám nézni — azt mondom, *hajlandó*, holott a dolog valószínűleg nem hajlandóság kérdése volt. Egészen biztos, hogy szó sem volt itt hajlandóságról, *nem lehetett*. Leengedtem a csövet, és belevágtam az ágyékába. Akár párnát is döfködhettem volna. Úgy tűnt, abszolút nincs tisztában a jelenlétemmel.

Türelmetlenül ácsorogtam. Természetesen tudtam, mi forog kockán. Hogyan bizonyosodhatnék meg róla? Az autósok most már távolról sem mutattak annyi együttérzést, inkább kérdően néztek, sőt rosszallóan. Kivert a verejték. Meglazítottam a nyakkendőmet. Ráordítottam. Felszólítottam, hogy álljon fel. Felszólítottam, hogy feküdjön a földre. Meglengettem az orra előtt a puskát. Felszólítottam, hogy vegye le a kalapját. A feje fölé lőttem. Az arcába szórtam a port. Rátapostam rongyos cipőjére. Felszólítottam, hogy nézzen rám. Felszólítottam, legalább adjon valami jelt. *A kisujját sem volt hajlandó megmozdítani.* Ráüvöltöttem. Betörtem az orrát a puskatussal. Ő csak ült, ült azon a kopott mérföldkövön, és bámult. A méregtől sírni tudtam volna.

Elhatároztam, hogy új taktikával próbálkozom. Letérdeltem elé. Megint úgy helyezkedtem, hogy rám essen a tekintete — már ha egyáltalán tekintetnek lehetett nevezni. A fogamat csikorgattam. Felszólítottam, hogy maradjon ülve. Felszólítottam, bámuljon kifejezéstelenül. Megfenyegettem, ha bármire rá talál nézni, agyonlövöm. Felszólítottam az orrát, hogy vérezzen. Engedelmeskedett. Vagy inkább csak azt tette, amit eddig. Nem voltam túlzottan elégedett. Azt reméltem, egy kis kielégültséget érzek majd, hogy némileg helyreáll majd az önbizalmam, de nem. Még soha nem éreztem magam ilyen csalódottnak. Már nem törődtem az autósokkal. A hátamban éreztem rosszalló tekintetüket. Patakozott rólam a veríték megvetésük súlya alatt.

Összeszorítottam a fogam. A játszmának vége. Közöltem vele, ha nem beszél, megteszem a kötelességem, és itt helyben kivégzem. A szabályzat— hogy pontosak legyünk — nem írja ugyan elő pont ezt a helyet, másrésztől viszont nem is zárja ki, és ha az öregember nem hajlandó megmozdulni, mi mást tehetnénk? Már akkor tudtam, hogy nem fog megszólalni, amikor utasítottam. Még ki sem mondtam az utasító szavakat, amikor már a régi, jó dilemmán morfondíroztam: ha mellbe lövöm, könnyen megeshet, hogy a golyó nem találja el, vagy épphogy csak súrolja a szívet. Akkor lassú haldoklás vár rá. Napokba is telhet. Sokkal humánusabb vagyok annál, hogysem örömet lelném a lassú haldoklásban. Másrészt viszont, ha fejen lövöm, egészen biztos, hogy azonnal meghal, az arcából azonban nem sok marad. Nincs túlzottan ínyemre a szétlőtt fejek látványa. Egyáltalán nincs. Mindig mondtam magamnak, hogy én, ha sor kerülne a dologra, inkább a mellembé szeretném a golyót. A mellkasom sokkal távolabb van tőlem mint a fejem. Ami azt illeti, még élvezni is tudnám a haldoklást, lassan, álmosan nézném, ahogy messze, a mellemből elvérzek. Ezzel szemben örökös kínszenvedéssel tölt el a gondolat, hogy a golyó hirtelen, metsző ütést mérhet a koponyámra. Ezt végig gondolva, mellbe lőttem.

Félelmem beigazolódt. Nem halt meg azonnal. Mégcsak az arckifejezése vagy a testtartása sem változott. A vastag szöveten jól látszottak a golyó ütötte lyukak, de vér sehol. Mit jelenthet ez? Hirtelenjében kishíján elvesztettem a fejem. Csak óriási önuralommal voltam képes megállni, hogy le ne tépjem a ruháit, hogy megnézhessem a sebet. Azt gondoltam, ha nem látok azonnal vért, *megint én leszek a vesztes!* Elfogott a remegés. Megtöröltem a számat. Akkor lassan sötét folt kezdett előtűnni a sebből. Épp idejében! Egyre nagyobb lett. Felsőhajtottam. Leültem, térdemre fektettem a puskát. Most már csak ki kellett várnom a végét. Időnként az útra pillantottam, és minden ceremónia nélkül fogadtam a helyeslő fejbőlintásokat.

A folt növekedett. Már nem fog sokáig tartani. Ültem, és vártam. Hamar átitatta kabátját a vér, a lába között csöpögött le a mérföldkövön. Hirtelen rám emelte tekintetét. Mozgott az ajka, fogai szakállát rágták. Reméltem, gyorsan bevégi. Már azt fontolgattam, hogy leadok még egy lövést a fejére. Akkor megszólalt. Kapkodva beszélt, kétségbeesetten. Központozás és mondatszerkezetek nélkül. Feltartóztathatatlan áradatban törtek fel belőle az egymásba folyó szavak. Beszélt csillagképekről, csontszerkezetről, mitológiáról, szere-

tetről. Hitről, fehérvérsejtekről, ásatásokról, kategóriákról, próféciákról. Egyre gyorsabban. Ragyogott a szeme. Összhangzattan! Rügyfakadás! Etimológia! Impulzusok! Szenvedés! Fűlsiketítő rikácsolásba csapott át a hangja. Anyagtalanság apagyilkosság ideációk napszúrás erény predikáció — nem bírtam tovább. Fejen lőttem. Végre—valahára összeesett.

Bevégeztetett. Jól sejtettem, az eredmény iszonytató volt. Hátat fordítottam, gondosan felszíjaztam a puskát a vállamra, és megkötöttem a nyakkendőmet. Sikerült elérnem, hogy kiverjem a fejemből az öregember szétloccsantott fizimiskáját, és úgy gondoljak rá, mintha még épségben lenne. Megvallom, így valamivel elviselhetőbb volt, jó úton voltam afelé, hogy teljesen kitöröljem az agyamból. A járőr-kocsiban részletes jelentést tettem a balesetről, és kihívtam a helyszínelőket. Valamivel távolabb megállítottam a kocsit, leparkoltam, és lefirkantottam a szükséges adatokat. Majd később, a rendőrsőn elkészítem a teljes jelentést. Felírtam a pontos időt.

Amikor végeztem, visszatettem a jegyzetömböt az ingzsebembe, és szórakozottan kibámultam az ablakon. Nyugtalan voltam. Még nem sikerült végleg megszabadulnom az öregember emlékeitől. Időnként feltűnt előttem az alakja, és betöltötte az egész látómezőt. Gondolom, annak a következménye lehetett, hogy lealacsonyodtam hozzá. És bár szándékom természetesen dícséretreméltó volt, az efféle megnyilvánulások, ha rendszeressé válnak, könnyen végzetesnek bizonyulhatnak. A jövőben távoltartom magam az ilyen ügyektől. A puska nekiperéselődött a gerincemnek. Az ülésnek támasztottam a fejem, és lejjebb csúsztam, hogy ne nyomjon. Elnéztem a forgalmat, és lassan feloldódtam benne. Egyenletes áramlatban haladt, kecsesen és pontosan. Voltak ugyan apróbb eltérések, de az áradat maga egy volt. Egy. A gondolat melegséggel töltött el. A hömpölygő áradattal a lelkemet szorongató sötét képek is tovatűntek. Végre felegyenesedtem, beindítottam a motort, és csatlakoztam az áradathoz. Nyugodtnak és boldognak éreztem magam. Az áradat részesének. Szeretem a munkám.

fordította Ivacs Ágnes

Robert Coover amerikai író 1966-ban a *The Origin of the Brunists* című művéért elnyerte a William Faulkner díjat. A könyv magyarul *Az utolsó ítélet West Condonban* címmel jelent meg. Színdarabjai: *The Kid*, *Love Scene*, *Rip Awake*, *A Theological Position*.

Jelen írása a *Pricksongs and Descants* címmel kiadott prózai írások egyik darabja.